

**PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS**

**Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija**

2024 m. kovo 20 d.

PILIE TINĖS GALIOS INDEKSAS: ŠALIES GYVENTOJAI NORI DALYVAUTI VALSTYBĖS GYNIME IR YRA PASIRYŽĘ MOKYTIS TAI DARYTI

Pilietinės galios indekso 2023 m. tyrimo duomenys atskleidė, jog per pastaruosius metus Lietuvos visuomenės pilietinė galia ūgtelėjo. Nors visuomenės pasirengimas ekstremalioms situacijoms nėra pakankamas, tačiau gyventojai nori žinoti savo vietą valstybės gynimo plane ir yra pasirengę mokytis.

Apskaičiuoto 2023 m. Pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė – 36,7 balai iš 100 galimų. Ji yra aukštesnė už pernykštę, 2022-ųjų reikšmę, kuri buvo lygi 35,9 balo, bet kiek žemesnė už rekordiskai aukštą pirmųjų pandemijos metų, 2020-ųjų reikšmę (41,3 balo).

Didžiausią įtaką metiniam 2023 m. pilietinės galios indekso pokyčiui padarė sumažėjęs su pilietine veikla siejamų galimų rizikų vertinimas. Pavyzdžiui, nuo 58 proc. 2022-aisiais iki 48 proc. sumažėjo respondentų, manančių, jog šiuo metu pilietines akcijas inicijuojantys ar jose aktyviai dalyvaujantys visuomenės nariai galėtų būti viešai užsipuolami, šmeižiami, sulaukti grupinių patyčių, pastangų sumenkinti autoritetą. Panašiai nuo 47 proc. 2022 m. iki 40 proc. 2023 m. sumažėjo ir respondentų, kurie su ta pačia pilietine veikla sieja riziką sulaukti grasinimų susidoroti.

„Ši 2023 m. tendencija rodo, jog po poros ankstesnių visuomenės susipriešinimo, aiškiai matyto protestuose, demonstracijose ir reakcijose į juos, metų, šiuo metu piliečių tarpusavio santykiai mūsų visuomenėje normalizuojasi“ – teigia Pilietinės visuomenės instituto direktorė ir Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytoja dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė.

Teigiama linkme pernai pakito ir potencialaus pilietinio aktyvumo bei pilietinės įtakos vertinimo rodikliai (atitinkamai 1,6 ir 1,3 balo vidutinių reikšmių ūgtelėjimas lyginant su 2022 m.).

2023 m. Lietuvos gyventojai aktyviai aukojo (52 proc.), dalyvavo aplinkos tvarkymo talkose (37 proc.), boikotavo ar pirkto prekes dėl moralinių ar politinių motyvų (atitinkamai 25 proc. ir 23 proc.), dalyvavo vietos bendruomenės veikloje (25 proc.), pasirašė peticijas internetu (22 proc.).

Atskira reprezentatyvia Lietuvos mokytojų apklausa 2023 m. pabaigoje įvertintas ir Lietuvos mokytojų pilietinės galios indeksas. Kaip ir ankstesniais metais, rezultatai parodė, jog Lietuvos mokytojai pilietinės galios turi žymiai daugiau, nei visuomenė bendrai.

Mokytojų pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė 2023 m. – 51,6 balo iš 100 galimų (14,9 balo aukštesnė už visos visuomenės). Daugiausia mokytojai lenkia visą visuomenę savo pilietiniu aktyvumu, taip pat daugiau domisi viešaisiais reikalais, didesnė jų, nei visos visuomenės, dalis teigia, jog imtųsi organizuoti veiksmus, jei kiltų vietinės reikšmės, ekonominė ar politinė problema šalyje (atitinkamai 48 proc., 15 proc. ir 11 proc. nusiteikusių imtis iniciatyvos mokytojų). Mokytojų pilietinės įtakos suvokimas – taip pat didesnis, nei visų visuomenės grupių bendrai.

Šiame Pilietinės galios indekso tyrime daug dėmesio buvo skirta gyventojų pasirengimui ekstremaliosioms situacijoms ir supratimui apie savo vietą valstybės gynyboje. Anot Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorės Ainės Ramonaitės, „duomenys atskleidė, kad Lietuvos gyventojų pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms yra menkas, tačiau gyventojai nori žinoti savo vietą valstybės gynyboje ir yra pasirengę mokytis“.

Apklausa parodė, kad tik 24 proc. gyventojų teigia turintys pilnai pasiruošę vandens ir maisto atsargų 72-ims valandoms (trims paroms), kaip rekomenduojama. Dar 31 proc. teigė turintys atsargų, bet nepakankamai, o 42 proc. atsakė, kad tokių atsargų neturi. 41 proc. gyventojų taip pat teigia, kad neturi ar nežino pakankamai greitai pasiekiamos vietos, kur galima būtų gana saugiai slėptis karinės agresijos ar kitos ekstremalios situacijos atveju. Tik 10 proc. nurodė žinantys kolektyvinę slėptuvę ar priedangą, kiti slėptųsi savo ar artimųjų namuose. Klausiami, ar turėtų kur evakuotis į saugesnę vietą, jeigu jų gyvenamojoje vietovėje iškiltų karo grėsmės ar kitoks ekstremalus pavojus, 38 proc. atsakė, kad tokios vietos neturi, kiti nurodė turintys kitą būstą, į kurią galėtų evakuotis, arba galintys prisiglausti pas artimuosius ar draugus. Galimybės patiems evakuotis labai skiriasi pagal žmonių socialinę padėtį: daugiausia neturinčių kur asmeniškai evakuotis yra tarp bedarbių, pensininkų ir mažiausias pajamas gaunančių žmonių.

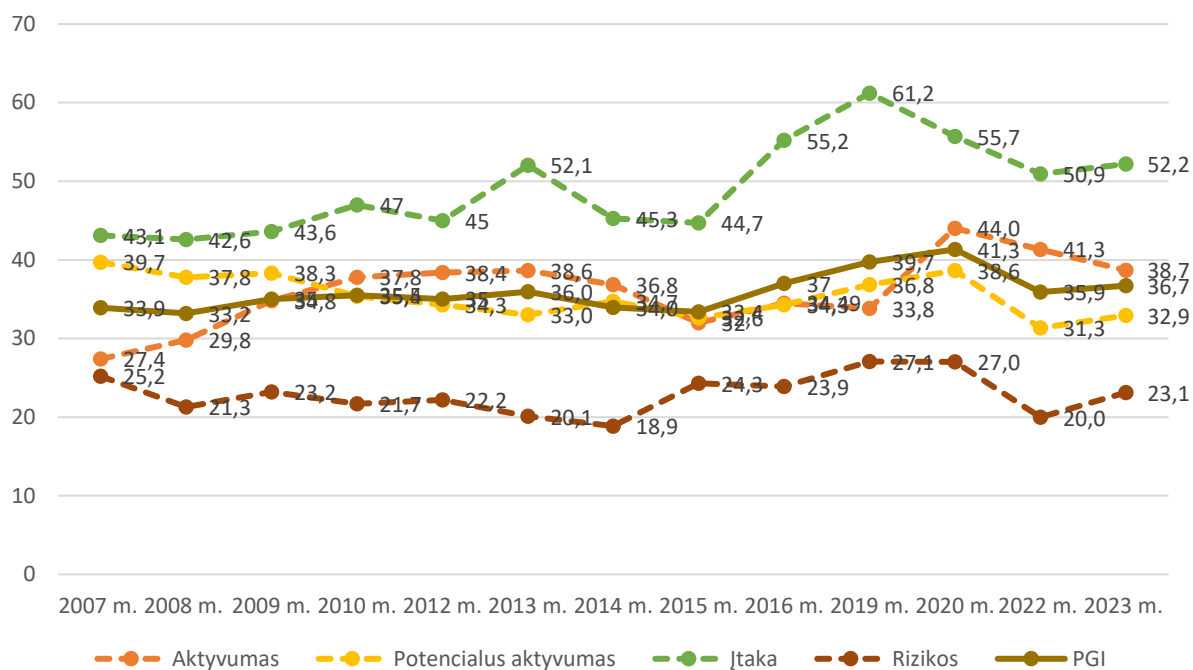
Klausiami, ar yra aptarę veiksmų planą, ką daryti iškilus ekstremaliai situacijai, su savo šeima ar kitais namų ūkio nariais, tik 28 proc. atsakė „taip“, o 62 proc. atsakė tokio plano neaptarę (likę nežinojo arba neturi su kuo aptarti, nes yra vieniši). Klausiami apie ekstremalių situacijų plano aptarimą darbovietėje, tik 14 proc. žmonių nurodė, kad tokį planą darbovietėje aptarė.

Apklausoje buvo klausama, ar žmonės žino, koks vaidmuo, iškilus karo grėsmei, numatytas valstybės gynyboje tokiems žmonėms kaip jie. Į šį klausimą teigiamai atsakė tik 9 proc., 59 proc. atsakė nežinantys, o 31 proc. teigė tiksliai nežinantys, bet numanantys. Tačiau beveik 70 proc. kitame klausime nurodė norintys žinoti savo vaidmenį, o 46 proc. asmeniškai norėtų dalyvauti mokymuose ar pratybose, skirtose pasirengimui ekstremaliosioms situacijoms, įskaitant karo grėsmę. Klausiami, ar visa visuomenė turėtų dalyvauti visuotinėje gynyboje ir piliėtiniame pasipriešinime karo grėsmės atveju, 58 proc. atsakė „tikrai taip“ arba „greičiau taip“, 32 proc. rinkosi atsakymus „greičiau ne“ arba „tikrai ne“, o likę nežinojo.

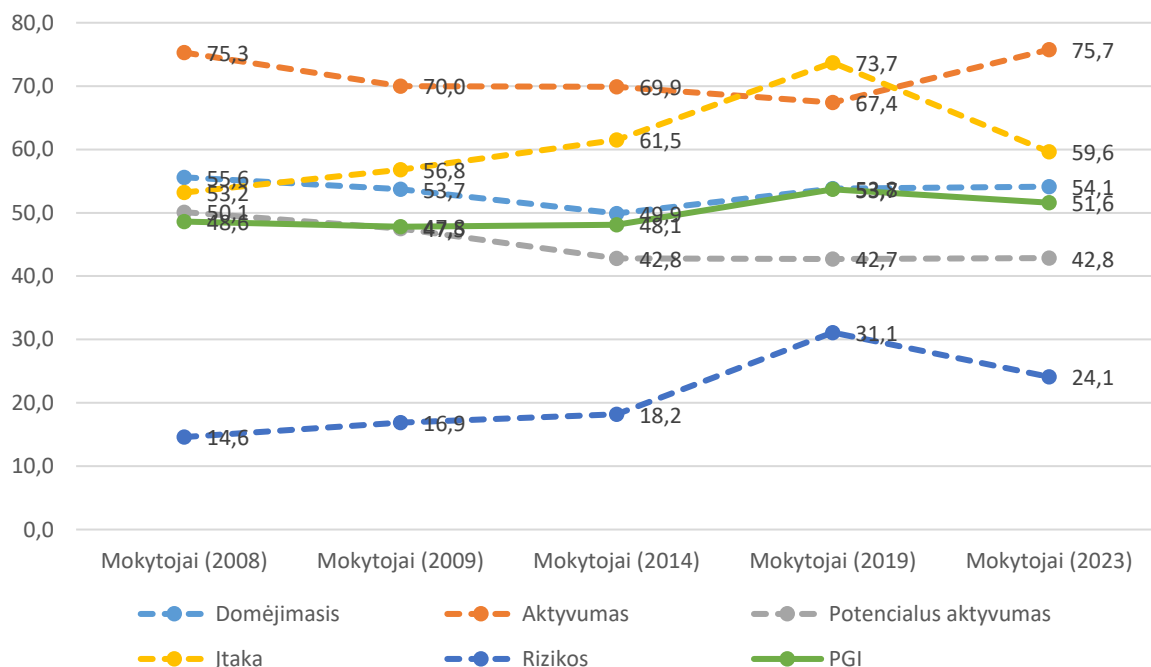
Mokytojų apklausos rezultatai rodo, kad palyginti su visa visuomene, mokytojai yra labiau nusiteikę ginti Lietuvą. Nors ketinančių ginti šalį ginklu yra beveik tiek pat, kiek ir visoje populiacijoje (12 proc. mokytojų palyginti su 15 proc. visos visuomenės), vertinant šį skaičių, būtina turėti omenyje, kad tarp apklaustų mokytojų daugiau nei 85 proc. sudaro moterys. Žymiai daugiau mokytojų (56 proc. palyginti su 38 proc. visoje visuomenėje) yra pasirengę ginti šalį kitomis priemonėmis.

Tuo metu 27 proc. tyrime dalyvavusių visuomeninių organizacijų narių teigia, kad gintų šalį ginklu, jei ji būtų užpuolta. 55 proc. teigia, kad gintų šalį kitais būdais. Visuomeninių organizacijų nariai taip pat geriau nei visa visuomenė žino ar numano savo vaidmenį karo atveju (20 procentinių punktų daugiau tokių atsakymų, nei visoje visuomenėje). Toks pats skirtumas palyginti su visa visuomene yra ir klausiant apie norą dalyvauti mokymuose, pratybose, siekiant pasiruošti ekstremaliosioms situacijoms. Tiesa, dalyvavusių tokiuose mokymuose tarp visuomeninių organizacijų narių yra tik 5 proc. Bet kuriuo atveju, tyrimo rezultatai rodo, kad dalyvavimas visuomeninių organizacijų veikloje yra aiškiai susijęs su pasiryžimu nelikti nuošalyje karinės agresijos atveju.

Lietuvos visuomenės PGI kaita 2007 - 2023 m.

Lietuvos mokytojų PGI kaita 2008-2023 m.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos rekomendacijas, kaip parengti šeimos planą ekstremalioms situacijoms, galima rasti čia: <https://lt72.lt/seimos-planas>. Informaciją apie savo vaidmenį valstybės gynyboje galima rasti LR Krašto apsaugos ministerijos tinklalapyje <https://kam.lt/valstybes-instituciju-ir-pilieciu-pasirengimas-gynybai/>.

Lietuvos pilietinės galios indeksą pagal mokslininkų dr. Rūtos Žiliukaitės, dr. Mindaugo Degučio ir prof. dr. Ainės Ramonaitės parengtą metodiką Pilietinės visuomenės institutas matuoja nuo 2007 metų. Pilietinės galios indeksas parodo, koks yra ir kaip kinta visuomenės domėjimasis viešaisiais reikalais, pilietinis dalyvavimas bei jo potencialas, gyventojų požiūris į turimas pilietines galias bei socialinės aplinkos palankumo pilietinei veiklai vertinimas.

Pilietinės galios indekso tyrimai yra grįsti reprezentatyviomis Lietuvos visuomenės apklausomis. Tokias apklausas 2023 m. tyrimui atliko visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „VILMORUS“, 2023 metų lapkričio mėn. 22 d. – gruodžio mėn. 2 d. „akivaizdinio“ interviu metu apklausęs 1042 Lietuvos gyventojus (18-75 metų), o 2023 m. lapkričio mėn. 24 d. – gruodžio mėn. 11 d., pildant klausimyną atsiųstoje nuorodoje – 409 Lietuvos mokytojus visose Lietuvos savivaldybėse, sudarant imtį atsižvelgiant į mokyklos vietovę, tipą, mokytojų dėstomą dalyką, amžių ir lytį. Analizuojant, visuomenės apklausos duomenys papildomai persverti pagal lytį ir amžių.

2023 m. Pilietinės galios indekso tyrimą finansavo LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Daugiau informacijos: Ieva Petronytė-Urbonavičienė, ieva@civitas.lt, tel. +370 672 21668; Rūta Žiliukaitė, tel. +370 652 00524; Ainė Ramonaitė, tel. +370 652 00524; Mindaugas Degutis, tel. +370 610 06640.